

Német választás európai uniós szemmel

Milyen Európa-politikát folytathat a következő négy évben Németország?

A Németországban vasárnap rendezendő szövetségi parlamenti választásokat nem csupán a német választópolgárok, de az Európai Unió vezetői részéről is kitüntetett figyelem övezi. Nem érdektelen ugyanis, hogy a közösség egyik legmeghatározóbb szavú államának milyen összetételű vezetése lesz, az új kormány milyen Európa-politikát kíván majd folytatni. A voksolást követően hosszan tartó koalíciós tárgyalásokra lehet számítani, így végleges eredmény csak hónapokkal később várható, ám a pártok által a kampány időszakában megfogalmazott célok és a választási programok alapján már most kirajzolódni látszik a lehetséges kormánykoalíciók Európai Unióról alkotott képe.

A szeptember 26-ai estét Németország Szociáldemokrata Pártja (SPD) várhatja a legnyugodtabban, hiszen támogatottsága folyamatosan növekedett az elmúlt hónapokban, és mostanra a legnépszerűbb politikai erővé vált az országban. Ebből adódóan, várhatóan a baloldali párt kezdheti majd meg a kormányalakításról szóló egyeztetéseket más szervezetekkel. Az SPD kancellárjelöltjének, Olaf Scholznak számos alternatíva – szám szerint négy – áll rendelkezésére, amikor arról kell döntenie, mely pártokkal tudna együttműködni az ország irányítása érdekében:

Kenya-koalíció

Noha az SPD elvetette az újbóli nagykoalíció lehetőségét, a történeti tapasztalatokból kiindulva mégsem elképzelhetetlen, hogy Scholz a már-már természetes partnerének számító Kereszténydemokrata Unió/Bajor Keresztényszociális Unió (CDU/CSU) pártszövetséghez fordul a szavazás után. Amennyiben a választási eredményekből fakadóan a két politikai erő nem rendelkezik a szükséges parlamenti többséggel, úgy Scholznak – évtizedes gyakorlattal szakítva – egy harmadik párttal is tárgyalásokat kell folytatnia.

A „Kenya-koalíció” elnevezés a Kenyai Köztársaság zászlajának színeire utal, és a CDU/CSU (fekete), illetve az SPD (vörös) mellett a Zöldek (zöld) foglalja magában. E három szervezet sok kérdésben azonos álláspontot képvisel az Európai Unió jövőjét illetően.¹ Mindannyian intézményi reformokat sürgetnek, amivel a közösségi dimenziót erősítenék. Megreformálnák a Tanács döntéshozatalát, csökkentenék az egyhangú döntéshozatali szabály alá eső területek számát, legfőképpen a kül- és biztonságpolitikai ügyekben térnének át a minősített többséggel történő elfogadásra. Ez az átállás az Európai Unió globális szerepének hatékonyságát fokozná a külpolitikai kérdésekben, amelyet a biztonság- és védelempolitika területén egy Európai Védelmi Unió felállításával tennének még robusztusabbá, amely nem az euroatlanti kapcsolatok aláásásaként, hanem annak megerősítéseként szolgálna. Azonban a NATO által megnevezett elvárás, így a nemzeti védelmi költségvetés a GDP arányában 2%-os szintre emelése esetében a Zöldek elutasító magatartást követnének. Ennek oka, hogy a stratégiai érdekek – mint multilateralizmus, jogállamiság és demokrácia – összehangolásához nem egy statikus és absztrakt nemzeti célmeghatározást javasolnának, hanem egy közös feladatot megcélzó párbeszédet szorgalmaznának. Ezen túlmenően növelnék az Európai Parlament szerepét is azáltal, hogy biztosítanák az intézménynek a jogalkotás kezdeményezéséhez való jogot, amely jelenleg kizárólag az Európai Bizottságot illeti meg, valamint elkötelezettek az uniós demokrácia megerősítése mellett, a jogállamiság kritériumait megsértő tagországok esetében pedig támogatják az uniós források megvonásával járó szankciókat is.

A pártok között nézeteltérés a migrációval és annak kezelésével kapcsolatban mutatkozik meg. A témának kiemelt jelentőséget adtak az afganisztáni események, hiszen a tálib hatalomátvételt követően Európa országainak ismét menekültek ezreivel kell számolniuk. Noha mindhárom politikai erő a szolidaritás fontosságát hangsúlyozza, a Zöldek ennek befogadással, családegyesítéssel és a harmadik országbeli – török, líbiai – táborok felszámolásával kívánnak valódi tartalmat, a CDU/CSU, valamint az SPD viszont sokkal inkább a bevándorlók EU-n kívül tartására helyeznék a hangsúlyt, és a legközelebbi biztonságosnak számító államokkal működnének együtt a menekültek elhelyezése érdekében.

¹ Bündnis 90 – Die Grünen: *Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021* (2021). CDU/CSU: *Das Programm für Stabilität und Erneuerung. Gemeinsam für ein Modernes Deutschland*. 2021. SPD: *Das Zukunftsprogramm der SPD. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben* (2021).

További feszültséget szíthat az Északi Áramlat 2 gázvezeték megépítésének, illetve annak használatának támogatása. Míg az CDU/CSU és SPD kezdetben támogatta, a nyáron már annak leállítása hírért is felvetették az Ukrajnára nehezedő nyomás miatt. A Zöldek viszont határozottan a folyamat felszámolása mellett állnak ki.

Németország-koalíció

Egy úgynevezett Németország-koalíció megalakulásakor – amely a német zászló színeiről kapta a nevét – a két nagy politikai erőn kívül a Német Szabaddemokrata Párt (FDP) lenne még tagja a végrehajtó hatalomnak. Ez a típusú kormány ugyancsak az európai egységet fűzné szorosabbra, intézményi kérdésekben – úgymint az EP hatásköre vagy a Tanács döntéshozatala – hasonlóképpen gondolkoznak, támogatják egy közös európai választási törvény megalkotását, a migrációs válsággal kapcsolatban egységes fellépést és szabályozást szeretnének, valamint a mostani, 27 fős helyett a kisebb létszámú Bizottságot preferálják. A Szabad Demokraták ezenfelül egy decentralizált, föderatív szerkezetű Európai Unió felé haladnának, és ugyan a CDU/CSU és az SPD is nyitott egy esetleges szerződés módosításra, az FDP ennél tovább menve, egy európai alkotmány létrehozása mellett érvel.² Az egységesség a kül-, biztonság- és védelempolitika terén is megmutatkozna, ugyanis a CDU/CSU, vagyis az unió, az SPD és az FDP is a tagállamokkal közös fegyveres képességek kiépítését támogatnák a tagállami túlköltekezés megfékezéséért.

Nagyobb érdekellentét itt is a klíma- és energiapolitikában jelenhet meg, ugyanis a Zöldekhez hasonlóan az FDP is a gázvezetékprojekt berekesztését szorgalmazná, egyik legfőbb érvként a Navalnij-ügy eddig még meg nem történt rendezésére utalva.

Közlekedési lámpa koalíció

Míg belpolitikai kérdésekben nagyobb a széthúzás, kül- és Európa-politikában többségében egyetértés mutatkozik a közlekedési lámpa koalíció tagjai, vagyis a Szociáldemokraták, a Szabad Demokraták és a Zöldek felől. Egy európai uniós hadsereg életre hívását mindhárman támogatnák, és ehhez tartozóan

² FDP: *Nie gab es mehr zu tun. Wahlprogramm der Freien Demokraten* (2021).

az egységes fellépés, a költséghatékonyság, illetve a közös kül-, biztonság- és védelempolitika fejlesztése mellett foglalnának állást. Utóbbi az Európai Unió globális szereplővé válásában is nagy jelentőséget mutatna, amelyet a Szociál-, valamint a Szabad Demokraták az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikai főképviselőjét EU-külgyminiszteri szintre emelésével egészítenének ki. A biztonságszavatolás euroatlanti pillére mellett mindhárom koalíciótag elkötelezett, azonban az FDP részéről a GDP-arányos 2% helyett 3%-ot támogatnának, de kiterjesztve a 3D (*defence, development and diplomacy*), tehát a védelem, fejlesztés és a diplomácia elemeire, továbbá a Zöldek is a párbeszédre helyeznék a hangsúlyt. Emellett mind a Szociáldemokraták, mind a Zöldek, mind pedig a Szabad Demokraták az európai államok együttműködésének közösségi dimenzióját erősítenék az intézményrendszer reformja, illetve a migrációs helyzet kezelése tekintetében egyaránt. A különbség közöttük a szükségesnek vélt változtatások mértékében van, ami később akár még konfliktusforrást is jelenthet a koalícióban. Míg az SPD visszafogottabb álláspontot képvisel, és csupán egy európai menekültügyi rendszer létrehozását szorgalmazza, addig az FDP a kötelező elosztási kvóták bevezetése mellett érvel. Hasonló jelenség figyelhető meg az uniós intézményekkel kapcsolatos célokban is. A Tanács döntéshozatalának hatékonyabbá tételével – és *ezáltal a minősített többségű döntést igénylő területek kiterjesztésével* –, valamint az Európai Parlament szerepének megerősítésével kapcsolatban mindhárom szervezet azonos állásponton van, a Szabad Demokratáknak és a Zöldeknek egy föderálisabb Európa-képük van, és sokkal több területen adnának a szupranacionális intézményeknek újabb hatásköröket, mint az SPD.

Vörös-vörös-zöld koalíció

A belpolitikai konszenzus egy esetleges balközép koalícióval – amelyet az SPD, a Die Linke (Baloldali Párt) és a Zöldek alakítanának – könnyebben előállhatna, azonban a kül- és biztonságpolitikában széles törésvonalat teremtené. Habár Olaf Scholz egyértelmű elkötelezettséget sürgetett potenciális partnerei részéről a NATO-t és az Európai Uniót illetően, nem tartja kizártnak a Die Linke párttal való együttműködést, annak ellenére, hogy a Baloldali Párt minden külföldi katonai jelenlétet meg akar szüntetni, ezáltal sem egy európai uniós hadsereg

létrehozását, sem Németország NATO-tagságát nem preferálja.³ Véleményük szerint ezek az intézmények nem az emberek biztonságérzetét növelik, hanem a védelmi ipari vállalatok zsebét töltik meg.

Előbbihez szorosan kapcsolódik a Baloldali Párt Európai Unióról mint globális hatalomról alkotott véleménye, ugyanis álláspontjuk szerint csak úgy lehetne egy szolidáris, demokratikus, de erős EU-t kialakítani, ha a gazdagokat megadóztatnák, a szegényeket pedig felemelnék. Ugyan csak részben, de a klímapolitikát illetően sem rendelkeznek egyazon véleménnyel. Míg az SPD és a Zöldek nem bírálják az Európai Zöld Megállapodást, a Baloldali Párt elégedetlenségét fejezte ki a Green Deallel kapcsolatban, ezáltal egy új társadalmi-ökológiai paktummal erősítené a cselekvést, ahol a célkitűzés szintén a karbonsemlegesség, viszont az „Európai Közösség a megújuló energia és az energiamegtakarítás ösztönzésére” nevet viselné.

A nézeteltérések ellenére ugyanakkor az Európai Parlament szükséges új kompetenciáiról, az uniós demokrácia megújításáról és a migrációs politika alapjairól hasonlóképpen vélekednek.

Jamaica-koalíció

Az ötödik, az SPD-t nem magában foglaló lehetséges szövetség a karib-tengeri Jamaica zászlójáról kapta elnevezését, amely az unió, az FDP és a Zöldek hármából állna. A 2017. évi szövetségi parlamenti választás után e három párt már megpróbált koalíciót alakítani, azonban az FDP kiszállása ezt megghiúsította, így – a bizalom hiányában – ez az együttműködés idén nem valószínűsíthető. Viszont amennyiben szeptember 26-án az uniópártok és a Zöldek támogatottsága nem lenne elegendő az abszolút többséghez, az euroatlanti és az Európa-politikában egységes jövőkép lehet kirajzolódóban.

Mindannyian az Európai Védelmi Unió megalapításában látják az európai védelem szavatolását, kiegészítve az Észak-atlanti Szövetség primátus szerepének megnevezésével. Nézeteltérés a GDP-arányos 2%-os védelmi ráfordítás kapcsán alakulhat ki, ugyanis míg a CDU/CSU elkötelezett a teljesítés mellett, és több felelősségvállalást kezdeményezne békemissziókban, a Zöldek és az FDP leginkább a *soft power*, vagyis például a diplomácia eszközeit részesítené előnyben a fegyverkezés helyett. A közösségi szint megerősítésében

³ Die Linke: *Zeit zu handeln! Für soziale Sicherheit, Frieden und Klimagerechtigkeit. Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2021* (2021).

szintén azonos nézeteket vallanak úgy az EP reformját, mint a döntéshozatali eljárások módosítását illetően, a bevándorlók ügyének kezelésében viszont alapvető szemléletmódbeli különbségről beszélhetünk a CDU/CSU, illetve az FDP és a Zöldek között. Míg utóbbiak a befogadás és a harmadik országbeli táborok felszámolása mellett érvelnek, addig a kereszténydemokraták az uniós kívüli segítségnyújtás és a partnerországokkal való együttműködés fontosságát hangsúlyozzák, célként tűzve ki, hogy minél kevesebb ember érkezzon Európába. A migráció ügye mellett – a Kenya-, a Németország- és a közlekedési lámpa koalícióhoz hasonlóan – az EU-s klíma- és energiapolitika is éket verhet a partnerek közé az Északi Áramlat 2 megépítése kapcsán, ugyanakkor mindhárman Európa szerepét kívánják növelni mint globális aktornak a klímakülpolitika területén, akár egy EU-s klímaképviselői pozíció létrehozása révén is.

Eredménytől függetlenül kihívások következnek

Amennyiben valóban három párt válik szükségessé az új kormány megalakításához, Angela Merkel még hónapokig ügyvezető kancellárként fog regnálni. A kérdés, hogy bármelyik koalíció is valósul meg, képesek lesznek-e a 16 év alatt kellő befolyást és elismerést szerző kormányfő által hátrahagyott űrt kitölteni? Európa vezető hatalmi pozíciójának megtartásához biztosan egy karizmatikus személyt kell hogy megválasszanak, ugyanis a nagyhatalmi politikában is tárgyalóképes félre lesz szüksége mind Németországnak, mind az Európai Uniónak a globális érdekérvényesítéshez. Ennek első és meghatározó eleme lesz Németország G7-es, vagyis a világ hét legfejlettebb gazdaságát tömörítő szervezet elnökségének betöltése, de a koronavírus-járvány újbóli megerősödésének vagy a hazájukat elhagyni kényszerülő menedékkérők tömeges európai megjelenésének kezelése is mérföldkő lesz az új német kormány számára.

2021. szeptember 24.

Felhasznált irodalom

Bündnis 90 – Die Grünen: *Deutschland. Alles ist drin. Bundestagswahlprogramm 2021* (2021).
Online: https://cms.gruene.de/uploads/documents/Wahlprogramm-DIE-GRUENEN-Bundestagswahl-2021_barrierefrei.pdf
CDU/CSU: *Das Programm für Stabilität und Erneuerung. Gemeinsam für ein Modernes Deutschland*.
2021. Online: www.csu.de/common/download/Regierungsprogramm.pdf

Német választás európai uniós szemmel

Die Linke: *Zeit zu handeln! Für soziale Sicherheit, Frieden und Klimagerechtigkeit.*

FDP: *Nie gab es mehr zu tun. Wahlprogramm der Freien Demokraten* (2021). Online: www.fdp.de/sites/default/files/2021-08/FDP_BTW2021_Wahlprogramm_1.pdf

SPD: *Das Zukunftsprogramm der SPD. Wofür wir stehen. Was uns antreibt. Wonach wir streben* (2021). Online: www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Programm/SPD-Zukunftsprogramm.pdf

Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2021 (2021). Online: www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2021/Wahlprogramm/DIE_LINKE_Wahlprogramm_zur_Bundestagswahl_2021.pdf